

Presentació

El número 49 de *Quaderns del CAC* sorgeix amb el propòsit d'esdevenir un espai per reflexionar sobre la formació universitària dels futurs i de les futures professionals del sector de la comunicació, en un context de canvi, innovació i reformulació constant.

Som conscients que els organigrames universitaris garanteixen aquest debat i que el personal docent i investigador sempre està pendent de les transformacions socials, econòmiques, polítiques, tecnològiques i empresarials. En aquest context, les universitats es veuen obligades no tan sols a actualitzar continguts i a millorar la planificació de les activitats participatives que es fan a l'aula, sinó també a conèixer de prop com aquests canvis afecten les activitats i rutines de l'alumnat, incloent-hi, entre d'altres, fer un esforç per entendre la tecnologia que l'alumnat fa servir com a usuari. Tenint en ment aquest esforç constant de la comunitat universitària, i coincidint amb la celebració del 25 aniversari de *Quaderns del CAC*, creiem que és un bon moment per dedicar un número a compartir idees, experiències i reflexions al marge d'entorns administratius, molt sovint condicionats per criteris i requeriments que no sempre tenen en compte les àrees de ciències socials i humanitats, i al marge, també, de la pressió quotidiana, que dificulta la calma que aquest tipus de tasca precisa.

“**Universitat i pensament crític: formar en comunicació**” va ser el títol de la invitació a participar en qualitat d'autors i autores. Pocs dies abans de les nostres reunions de treball per decidir l'eix de la secció monogràfica d'aquest número, la UNESCO va publicar el llibre *Reimaginem junts els nostres futurs: un nou contracte per a l'educació* (2021) i, en l'acte de presentació, es van plantejar preguntes cabdals directament relacionades amb la capacitat de la universitat per generar pensament crític, com ara, quin tipus de coneixement s'està produint?, com s'està generant?, d'on procedeix?, o com es distribueix? Des de *Quaderns del CAC* considerem que els textos que aplega aquest número contribueixen de manera clara a aquest debat imprescindible. En aquest sentit, donem per assolit el repte proposat: contribuir al debat sobre el paper de la universitat en la formació de les i dels professionals de la comunicació, del futur i del present, i, en un sentit més ampli, sobre la missió de l'educació superior en la formació i transmissió de coneixements valuosos per a l'exercici crític de la ciutadania. Els textos recollits presenten, a més, reflexions rellevants sobre el lloc que ocupa la universitat en el context social, econòmic i polític actual. Una qüestió, també, de gran importància.

La **secció monogràfica** recull cinc articles. En tots hi domina una mirada general sobre el conjunt dels graus universitaris i, alhora, cada document en tracta un tema específic.

Obre el monogràfic **José Luis Terrón Blanco** amb l'article “La lògica mercantilista, el fonament actual dels estudis universitaris. Una reflexió entorn del Grau en Periodisme”. Terrón Blanco ha estat professor titular de la Universitat Autònoma de Barcelona i ara, des de la distància (després d'haver-se jubilat), elabora un discurs crític que va més enllà de les anècdotes i les percepcions personals. El seu relat, resultat d'un llarg diàleg amb literatura especialitzada i del seu interès —i esforç constant— per entendre les dinàmiques universitàries, explica com el discurs neoliberal impulsat pel Banc Mundial des de finals del segle passat està marcant la manera de fer de les universitats. Segons Terrón Blanco, “tant la docència com la recerca han estat travessades per les lògiques de la competència, de la rendibilitat i la seva comptabilitat”.

Lydia Sánchez i Jorge Franganillo, professora agregada i professor col·laborador de la Universitat de Barcelona, argumenten que el pensament crític és una eina clau, tant per desenvolupar la tasca professional en l'àmbit de la comunicació (permet analitzar i valorar de manera raonada les evidències, els arguments i les opinions), com per abordar fenòmens tan perillosos com la desinformació o la manipulació informativa en l'exercici de la ciutadania. En el seu text, “Comunicació Audiovisual i pensament crític: reptes per a la formació universitària”, defensen la consideració de l'educació superior com un bé públic i un dret humà, preocupats també per una universitat en perill d'estar sotmesa als imperatius del mercat o als interessos polítics.

El tercer article del monogràfic, signat per **Marta Civil i Serra, Marta Rial Pan i Teresa Santos Prados**, es titula “La Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General (UAB): 50 anys de servei públic i de suport a l'ensenyament i la recerca (1972-2022)”. Les autores, que coneixen molt bé el funcionament d'aquesta biblioteca, atès que formen part del seu equip, fan una panoràmica molt completa d'aquest espai que defineixen com “un servei públic obert a la societat”. La lectura d'aquest document ens permet conèixer no només la seva història, sinó també les seves col·leccions i fons

especials, com els documents i materials relacionats amb la política contemporània a Catalunya i a Espanya, que es poden consultar al CEDOC (Centre Documental de la Comunicació).

La catedràtica **María del Carmen García Galera**, la professora titular **Beatriz Catalina García** i el professor titular **Manuel Martínez Nicolás**, de la Universidad Rey Juan Carlos, signen el text “Digitalització, mercat de treball i formació. Oportunitats i vulnerabilitats dels graduats en Comunicació”. El treball es planteja des de dues perspectives. D’una banda, aprofundeix en l’ús de les plataformes digitals per trobar feina i arriba a la conclusió que els contactes personals (el mètode tradicional) continuen sent la via principal per aconseguir-ho. I, de l’altra, reflexiona sobre les competències digitals requerides pel sector de la comunicació. Concretament, el text qüestiona si la formació universitària està proveint prou l’alumnat d’aquestes competències. Aquest acoblament no sembla fàcil i això ens fa pensar en la importància del paper de la universitat en la formació continuada al llarg de tota la vida professional.

Tanca la secció monogràfica un article que reflexiona sobre la importància d’implicar l’alumnat en la divulgació científica, arran del desenvolupament dels Treballs de Fi de Grau (TFG). La professora titular **Patricia Lázaro Pernias** i la professora lectora Serra Hünter **Ileana Zeler**, totes dues de la Universitat Autònoma de Barcelona, expliquen un projecte propi d’innovació docent al seu article “YouTube com a eina de divulgació formativa del TFG: el cas del Grau en Publicitat y Relaciones Pùblicas de la Universitat Autònoma de Barcelona”. El document no amaga les dificultats que comporta dur a terme aquesta mena de projectes, no només en relació amb el repte d’estimular una actitud proactiva entre l’alumnat, sinó també amb la preocupació de garantir sempre la divulgació d’un coneixement de qualitat.

La **secció miscel·lània** recull dos articles i, malgrat que aquí la temàtica és lliure i oberta, tots dos s’ubiquen a l’àrea dels estudis de gènere, fet que dona compte de la imparable trajectòria ascendent d’aquest àmbit temàtic.

“Homonormativitat o marginalitat: el doble patró en els personatges LGTBIQ+ de sèries de televisió”, de **Juan-José Sánchez-Soriano**, professor ajudant doctor a la Universidad Rey Juan Carlos, reflexiona sobre els patrons narratius amb els quals són construïts els personatges LGTBIQ+ a la ficció televisiva. Sánchez Soriano analitza les dimensions física, social i psíquica d’una mostra aleatòria i representativa de sèries occidentals i detecta que hi romanen patrons històrics, estereotípics i distorsionats que responen a societats poc tolerants.

En segon lloc, a l’article “La invisibilitat de l’esport femení als informatius de la televisió pública catalana el març del 2023”, **Isaac Pecino Peláez**, graduat per la Universitat Pompeu Fabra, i **Lorena Gómez Puertas**, professora lectora en aquesta mateixa universitat, analitzen la presència de l’esport femení al telenotícies emès al prime time del canal TV3 de la Televisió de Catalunya. Durant els darrers anys, el reconeixement social de l’esport femení ha crescut i, per tant, treballs com aquest poden servir com a punt inicial per comprovar si aquesta millora en la seva valoració queda palesa d’alguna manera en els continguts mediàtics. Aquest estudi apunta que, de moment, l’esport femení no arriba al 15% del bloc d’esports dels telenotícies analitzats.

Per acabar aquesta presentació, ens agradaria destacar que aquest número recull reflexions i estudis de persones que es troben en moments molt diferents de la trajectòria acadèmica. Una trajectòria que implica un camí llarg, amb etapes marcades per exigències i reptes específics, però que demanen sempre una gran dedicació. Per això, la importància d’aquesta diversitat de veus.

Amparo Huertas Bailén i Sara Suárez Gonzalo
Directores